

L'ENSENYAMENT INDIVIDUAL A L'ESCOLA

En l'excel·lent *Educational Review*, de Nova York, una de les revistes més importants del món, Mr. Search, superintendent de les escoles públiques de la ciutat de Pueblo, a l'estat de Colorado (EUA), ha publicat una interessantíssima descripció dels principis, mètodes i resultats de l'ensenyament establert en un grup de centres d'educació, que allà tenen el nom d'escoles industrials, no perquè hi predomini el treball industrial ni tampoc perquè siga exclusiu, sinó perquè tenen una secció especial d'aquest caràcter, a diferència de les altres escoles de caràcter general, al programa i l'orientació del qual obeeixen en la resta. Són escoles de cultura general que preparen per a les necessitats de la vida i també per a l'ingrés als col·legis clàssics, tècnic i de ciències de la natura: és a dir, una cosa semblant al que seria, per exemple, a França, un centre mixt d'escola primària superior i liceu o al que és, entre nosaltres, un institut, perquè ja se sap que el col·legi (*college*) als Estats Units —per al qual preparen les escoles a què es refereix aquest article— manca també a Europa de representació adequada i, si fa no fa és, a la manera de l'antiga facultat d'arts en l'Edat Mitjana, un organisme alhora d'educació secundària i superior.

Assisteixen a aquestes escoles vora 2.000 alumnes dirigits per 50 mestres.

El seu interès capital, per a nosaltres, depèn del següent:

Resumint en general l'evolució dels mètodes pedagògics en els temps moderns quant a la creixent intervenció i col·laboració personal de l'alumne en l'ensenyament, pot dir-se que consisteix a passar de l'exposició oral, doctrinal i sistemàtica del mestre,¹ que l'alumne rep i assimila per a formar el seu coneixement, a la recerca i construcció personal d'aquest coneixement per l'alumne mateix, mitjançant la direcció del professor, l'auxili i la tutela del qual ha de variar, naturalment, de manera considerable en intensitat, continuïtat i sentit: en tots els elements, en suma. La *doctrina* sobre l'objecte és substituïda de dia en dia per la *presència* de l'objecte mateix. I això ocorre i va escampant-se —*nota bene*— no sols en els graus superiors de l'ensenyament, on l'estudiant és ja home fet,² sinó en tots; ni en les ciències de la natura únicament, sinó en totes també, encara que a la seua pròpia manera segons el peculiar objecte de cadascuna; ni pel camí exclusivament de l'observació i l'experiència sensible, sinó per *totes* les formes d'intuïció, amb la reflexió, discussió crítica i altres elements d'elaboració personal, que és la característica d'aquest mètode.

Aquesta evolució va esdevenint-se per diversos termes: 1. A la mera lliçó oral de física o història, s'hi ha afegit, a manera de *demostració* auxiliar, *a posteriori*, l'experiment davant dels alumnes en comú, o la presentació d'exemplars, documents, fotografies, etc.; després, les excursions, no sols perquè són més comprensives, sinó perquè sovint ofereixen relacions i elements de coneixement que és impossible portar a la classe i que poden ser de summa transcendència. 2. El segon moment d'aquesta sèrie consisteix a fer de l'experiment, i en

¹ A la qual s'ha arribat des d'un altre grau anterior, a saber, la lliçó de memòria (més o menys literal) en el llibre de text, rebuda després en classe. Això no vol dir, ni de bon tros, que aquest grau haja conclòs.

² Per més que ni tan sols en aquest cas trobe acollida als ulls de la majoria dels nostres professors, entre els quals, pel seu saber, intel·ligència i vocació, ocupa un lloc preferent el Sr. Gil Robles, catedràtic de la Universitat de Salamanca, que en el seu assaig *Metodología jurídica* (Salamanca, 1893) i en diversos articles llança contra ell, contra les excursions, etc. censures i sarcasmes. El Sr. Posada (*La enseñanza del derecho en las universidades*, Madrid, 1889) opina el contrari. Aquest mètode és el que domina en els seminaris de les facultats alemanyes i en les conferències creades sobre aquesta qüestió en les franceses.

general de l'observació, no pas la *comprovació*, sinó la font sobre les dades de la qual l'alumne ha de basar l'obra del seu estudi i coneixement. Sembla que és en aquest punt on ens trobem a hores d'ara, és a dir, en el de l'extensió successiva dels procediments de recerca personal, de laboratori, diguem-ne, des dels graus més científics fins als més elementals de l'ensenyament.

Aquest procediment comporta dues coses:

1a Una reducció del treball de classe pròpiament dit, perquè en tota espècie d'estudis, potser, cal buscar dades, indagar en documents i llibres, fer arreplega d'exemplars, preparar i redactar notes, treballs, etc., per a aquella obra en comú, la qual, en molts tipus de ciències representa una cosa semblant al quefer de gabinet per al geòleg o l'enginyer, en relació amb les dades de camp, o la discussió crítica dels casos clínics per a l'estudiant de medicina o la discussió d'un judici oral o de la vista d'un plet civil per al de Dret.

2a El consegüent desenvolupament del treball estrictament individual, abans molt més subordinat al treball comú i que ara ha de desplegar al màxim les seues forces, en què serveix de mitjà als seus fins la cooperació i l'obra social que la classe comporta. En efecte: s'exigeix que cadascú forme per si mateix, encara que amb l'auxili dels altres i del mestre, l'obra que podem dir doble, a saber: d'una banda, el contingut concret del seu esperit (verbigràcia, en el coneixement, encara que no sols en aquest), i de l'altra, el desenvolupament de les seues energies; tot això, en aquella relació en què consisteix l'educació pròpiament.

L'obra en comú té, però, en un altre sentit, finalitat pròpia també: quan es tracta de resoldre entre tots un mateix problema, aportant cadascú el seu concurs i col·laboració a la solució que els uns i els altres cerquen junts. Llavors, el que es persegueix en la classe no és servir el treball de l'individu, sinó un fruit social, per dir-ho així, i comú, per tant, per a tots. Els mètodes personals presenten, doncs, aquestes dues aplicacions oposades, sense perdre el caràcter de tals. Com a exemple d'ambdues, servisquen respectivament un laboratori, on cadascú fa per separat una anàlisi química diferent, i un altre laboratori en què tots col·laboren, cadascú a la seua manera, en una mateixa operació.

Ara bé, la característica fonamental de les escoles de Pueblo és (diu el Sr. Search) la més gelosa protecció i conservació de la individualitat. Heus ací per què ens interessin, atès el punt de vista dominant en la Institució (encara que, per desgràcia, no podem aplicar-lo amb el rigor que desitjaríem). I així, donarem, en resum, i a vegades en el seu contingut literal, merament traduïdes, les parts més importants del treball del Sr. Search en les quals barrejarem algunes reflexions i complements incidentals.

I

La flexibilitat en l'organització de les seccions d'aquestes escoles, diu, abans de res, permet col·locar cada alumne en el millor lloc que li siga profitós, i passa i ascendeix de l'una a l'altra sempre que el seu treball ho requereix.

Es pot usar com a denominació dels termes *júnior* i *sènior*,³ però aquests termes no caracteritzen l'individu, de la mateixa manera que el nom d'una secció de ferrocarril no determina la posició exacta d'un tren en marxa. Per al treball, els deixebles s'agrupen en seccions; però els membres de cadascuna d'aquestes seccions no executen necessàriament el mateix

³ Menors i majors.

treball o, més ben dit, no ho fan al mateix temps. En una paraula, l'escola inclou diversos graus quant al programa i pla general del treball, però no respecte a l'adaptació a l'individu. Sabem que el problema que s'intenta resoldre d'aquesta manera és un dels més greus en l'organització pedagògica de les escoles i de tot ensenyament en comú. La diversitat individual dels alumnes, les seues aptituds, el grau de cultura i altres condicions és molt difícil concertar-les, si no impossible, amb la marxa general d'una classe, que per necessitat ha de calcular-se sobre la mitjana d'aquells.

Vegem com actuen aquestes escoles.

Abans de res (diu *Mr. Search*), es té en compte la salut del deixeble. Una educació obtinguda a costa de la salut és sempre cara. Cap de les necessitats d'una educació harmoniosa no exigeix un tal sacrifici. El quefer de la veritable escola es dirigeix a la vigoria del cos i de l'esperit. Un sistema complet d'educació física, guiat per un professor especial, bones condicions de les sales de treball, mètodes d'estudi dirigits acuradament, la supressió de falsos incentius i la regularitat en les hores d'estudi han contribuït molt a proporcionar una salut florent als nostres deixebles que no és freqüent trobar en els xiquets a les escoles.

No hi ha estudi ni preparació de lliçons fora de les hores de classe. Es va començar per esbrinar experimentalment, durant un any, on arribava el treball que podia fer-se sense estudiar de nit ni fora de l'escola a fi de determinar amb seguretat el límit de les exigències escolars: la conseqüència va ser suprimir tot treball suplementari. Els resultats han sigut cada vegada més sorprenents: l'avanç durant un mes és ara més gran que abans en el mateix període. Una circular de 1893 va explicar a les famílies les raons del nou règim. Són les següents:

1. L'augment d'intensitat i d'activitat per al treball dels estudiants d'aquella regió, respecte d'altres, els permet obtenir en menys temps igual o millor resultat.

2. Però a banda d'aquesta causa, purament ètnica i local, un xic o una xica que dedica de cinc a sis hores diàries a un estudi atent i vigorós treballa prou.

3. Des del punt de vista higiènic, l'estudiant necessita un descans addicional, a més del son. L'estudi massa seguit o fet immediatament abans o després dels àpats, la precipitació en els àpats, el treball de nit i a vegades amb mala llum porten conseqüències cares; sense tenir en compte un altre inconvenient diferent, a saber, que en molt poques cases hi ha condicions favorables per a un estudi meditat i reflexiu. *Mr. Search* té raó: el soroll, per exemple, les entrades i eixides d'altres persones i tantes altres circumstàncies produeixen dos mals: la fatiga inútil del sistema nerviós pertorbat i la inferior qualitat del treball.

4. Les hores destinades a la preparació de treballs per a classe impedeixen les lectures lliures, la recerca espontània, el gaudi intel·lectual que acompanya la iniciativa personal, exempta de tota pressió exterior i mecànica.

5. El treball vigorós d'una intel·ligència clara, sostinguda en activitat durant les hores de classe, té més valor real que el fruit aparent obtingut a la força en un llarg estudi enutjós.

Tots aquests bons resultats no són fruit, però, d'aquesta mesura, sinó que pertanyen també en gran part a la reorganització dels mètodes d'ensenyament. Per exemple: el passant que, a la manera dels instructors en el sistema mutu, es limitava a *prendre la lliçó*, ha sigut substituït pel mestre, capaç de donar veritable ensenyament, nom que no mereix aquella operació mecànica. La supressió de molts exercicis inútils i l'aplicació de procediments més exactes han permès conservar i fins i tot augmentar el pla d'estudis. Cenyint-nos a la divisió superior (*high school*), la distribució del treball consta de sis classes diàries d'una hora i una altra classe, de mitjana, per a la música. D'aquelles sis, una es destina al gim-

nàs; una altra, alterna, a la secció industrial; les altres es distribueixen entre llengua, ciències naturals, matemàtiques, història, literatura i dibuix. Tres d'aquestes classes tenen un assumpte obligatori; l'hora i mitja restant, l'alumne la destina als estudis a què té més inclinació o en què necessita treballar més. En els graus inferiors, el mestre és qui determina la distribució d'aquesta hora i mitja.

Els programes són sempre flexibles: els mateixos estudis no es fan sempre a les mateixes hores i, així, tots poden per torn aprofitar les millors del dia, és a dir aquelles en què el treball escolar pot ser més intens. Cada mestre, en general, disposa el seu pla amb una setmana d'anticipació i completament al seu gust. Es prefereix continuar cada exercici determinat fins que s'arriba a un resultat positiu, amb la condició de no passar mai d'aquell punt en què se sostenen amb vigor l'atenció i l'interès dels deixebles; es confia que allò que no puga fer-se en un dia es completarà en tot el cicle d'aquell estudi, excepte per necessitats particulars dels locals o els individus. S'ha confiat al judici del mestre una immensa part d'allò que en altres escoles solen imposar-li els reglaments. L'èxit ha sigut complet.

Quant al mètode, en línies generals pot dir-se, segons l'autor, que el secret sencer de l'escola està en l'aplicació dels principis fröbelians a totes les seccions. La lliçó de memòria en la classe (*recitation*) s'ha abolit perquè pugnava amb la sinceritat de la preparació, gastava un temps inútil, excepte per a un o dos alumnes (que eren els qui actuaven) i era enorme i aclaparador per a tots. Ara tot es fa pel que se'n podria dir mètode de laboratori. Cada classe és un veritable estudi o taller on els alumnes treballen individualment; i la missió del mestre no és explicar i descabdellar un assumpte, sinó anar de taula en taula dirigint, auxiliant i estimulant els deixebles, sense cap altre intent sinó que es facen homes de treball, segurs de si mateixos i independents. No es pretén que els alumnes complisquen a l'una els seus encàrrecs, sinó que cadascú concloga completament el seu abans de passar a un altre. Així no cal contenir l'alumne viu i brillant, ni empènyer els lents i llevar-los el temps que necessiten per a dominar la tasca. A vegades, uns quants s'ajunten a treballar en un local per conveniències del moment; però aquesta espècie de secció temporal indica només que els seus individus avancen alhora i no prejutja res sobre el que faran l'endemà.

És clar que cada alumne és constantment examinat i qualificat; però d'una manera molt més sòlida que quan l'examen és un fet de moment que en gran part depèn d'un colp de fortuna. A més, mentre ell s'examina, els altres no perden el temps, sinó que continuen fent el seu treball. També hi ha una cosa semblant a les lliçons, siga per a recordar unes certes bases generals quan s'emprèn un nou assumpte, siga per a donar instruccions sobre la manera d'estudiar-lo o per a discutir coses comunes i aplicables a tots. En els graus inferiors s'entén, és clar, que aquesta individualització no es practica precisament de la mateixa manera. L'atenció de la classe es dirigeix a un mateix assumpte, verbigràcia, el càlcul, encara que no s'exigeix que tots els deixebles facen el mateix nombre de problemes. Els llibres i el material (subministrat gratis per la localitat) s'usen amb el seu veritable caràcter, amb el que tenen per a tot el qui no és estudiant, en el sentit més estret, oficial i mecànic d'aquesta paraula, sense impedir, per tant, el progrés d'una classe ni d'un individu. El treball de cada grau o secció és preparat pel precedent, i per a passar de l'un a l'altre, cosa més fàcil per aquest sistema (anàleg al que se sol dir cíclic) que per l'antic, no es mira la quantitat ni el detall del treball acabat, sinó el grau de capacitat que l'autor revela.

No té menys interès, afegeix, l'aspiració d'ensenyar als alumnes que treballen només per amor al treball. En aquestes escoles no hi ha notes, honors, rangs, distintius ni recompenses mecàniques de cap mena perquè les coses s'hagen fet bé: es creu que un mestre de cor

entusiasta i que sap cooperar al treball del deixeble formarà sempre en aquest deixeble aquest amor pur i una voluntat enèrgica. Això no vol dir que el progrés i, en general, l'oscil·lació de cada alumne en el seu treball individual no s'anote acuradament en un registre; però aquest registre només serveix per a consignar l'estat d'aquell i fer-lo passar a un altre treball quan ha fet satisfactòriament el que tenia encomanat, perquè no es consent deixar-lo a mig fer. L'objecte a què tot es dirigeix és sempre que no falte mai a l'escola un lloc i un treball enterament propi per a cada alumne, qualsevol que siga el seu estat. Els deixebles endarrerits i maldestres són dirigits amb el màxim interès i es considera injust el sistema de seccions rígides que acaba per obligar-los a eixir de l'escola. Ací el mestre està obligat a vetlar més especialment per aquesta classe d'alumnes; els superiors sempre poden ser atesos, a causa de la flexibilitat del sistema, per mitjà d'encàrrecs supletoris o de caràcter més profund.

II

Heus ací alguna notícia del mètode dels principals treballs en aquestes escoles.

Cal advertir que tenen llengües clàssiques, llatí i grec. Per a aquestes llengües hi ha una classe, o més aviat un estudi, un veritable laboratori, amb uns cent alumnes, auxiliats només per un mestre a qui el mètode individual permet una acció que és difícil amb els procediments habituals. Cada alumne està obligat a dedicar una hora diària a cadascuna d'aquestes llengües i, a més, poden disposar-ne d'una altra d'addicional, excepte el primer any, en què aquest augment sols es permet dues vegades per setmana; en l'últim semestre també es redueix. Aquest temps s'aprofita per a traduir alguns textos (Cèsar, Ciceró, Virgili, l'*Anàbasi*, la *Iliada*) i, a més, per a fer exercicis gramaticals, literaris i de referències històriques. Els períodes de treball no són simultanis; la mitjana dels qui es reuneixen alhora poques vegades arriba a la meitat. El mestre va de taula en taula i intervé d'una manera familiar, quan fa falta, i examinant el treball. De tant en tant reuneix uns quants alumnes a qui necessita dirigir una mateixa observació.

Quant als idiomes moderns, la base és la conversa i la lectura dels clàssics. Cada idioma té assignada una hora diària, en un període de dos anys.

En matemàtiques, en el grau superior, la geometria plana i l'àlgebra disposen de set a vuit hores setmanals cadascuna; i la geometria de sòlids, la trigonometria i la topografia, cinc cadascuna. El nombre d'alumnes ací és molt més gran; però una sola mestra (val a recordar que als Estats Units, en moltíssimes escoles de totes les categories el personal és mixt, quan no enterament femení) s'encarrega de tots. L'explicació general, l'anàlisi i els exercicis a la pissarra tenen també un espai dins del sistema individual. En els graus inferiors, el treball té el mateix caràcter i inclou geometria elemental, aritmètica i uns quants principis d'àlgebra.

Els alumnes que van als tallers o laboratoris de ciències naturals —es tracta del grau superior— han de dominar el treball manual, el dibuix mecànic i la geometria. Poques vegades treballen dos alumnes alhora en un mateix problema, la qual cosa garanteix la seua independència. Un alumne resoldrà en tres o quatre dies el que un altre trigarà potser dues setmanes a resoldre; però tots han d'acabar cada encàrrec abans de passar a un altre. La intenció és sempre formar l'esperit de recerca, despertar idees, desenvolupar el poder de l'originalitat personal; de manera que la indagació objectiva d'un sol assumpte val molt més

que el mer coneixement de centenars, apresos en els llibres. Aquestes ciències disposen d'una hora diària.

Les classes d'història i literatura ara estan reorganitzant-se per manca del material necessari, que és, sobretot, diu, una biblioteca, en el local de la qual ha de fer-se la classe, dirigida per un bibliotecari, que guiarà les lectures dels alumnes i les converses sobre aquests textos. L'autor no diu res d'un altre material d'ensenyament tan necessari, almenys per a la història, com els llibres: verbigràcia, les col·leccions geogràfiques, paleogràfiques i arqueològiques.

Els estudis de comerç inclouen: l'ús de la màquina d'escriure (que substitueix la cal·ligrafia usual d'Europa); la tenidoria de llibres, en la qual cada alumne completa els diversos tipus de llibres i després en fa tants d'altres d'individuals com puga, i la pràctica organitzada de negocis comercials, cosa aquesta última que, com se sap, presenta algunes dificultats menors potser en el sistema d'enviar els alumnes a cases particulars de comerç amb finalitats d'aprenentatge. Res no diu l'autor sobre aquest punt.

En els estudis gramaticals s'ha observat que l'èxit més gran correspon a aquells mestres que descarten per complet els llibres de text i empren altres mètodes (anàlisis, exercicis orals, redaccions, etc.).

Les qüestions de geografia que principalment es tracten són: el relleu, les condicions físiques, la vida, l'habitatge i els factors socials. Un departament de modelatge ofereix les formes típiques i sobre aquestes bases s'alça un continent o una secció que compregui l'economia, la història, la literatura, l'art i les indústries de la comarca.

L'educació física és una de les branques més importants en aquestes escoles. A fi de procurar el desenvolupament harmònic de l'individu, l'estudien acuradament i li prescriuen els exercicis més apropiats a aquest efecte. Hi ha classes i exercicis de conjunt per a diversos alumnes; mai per a tots i, a més, no es perd de vista el tractament completament individual de cadascun. A la força, a la gràcia i fins i tot a la bellesa física que proporciona aquest mètode, cal unir-hi l'influx directe i indirecte en la vida intel·lectual i moral i la correspondència i el paral·lelisme entre el desenvolupament mental i el corporal.

Aquest assumpte ens porta de dret a aquells exercicis en què l'activitat muscular exerceix una funció important. El treball manual imposa generalment mètodes individuals que ací s'accentuen tot guardant sempre la deguda atenció a les aptituds de cada estudiant. Tothom que tinga pràctica en aquest àmbit sap l'immens valor amb què l'ensenyament manual contribueix a proporcionar a l'esperit expeditesa, confiança en si mateix, exactitud, elegància, hàbit d'acabar bé les coses, poder crític i originalitat inventiva.

El cant no perd res amb la reunió de les veus i, així, es reuneixen per a cantar, a vegades més d'una classe, per bé que a voltes es forma una secció especial per a atendre les necessitats de l'individu o el cultiu de les aptituds musicals que puguen tenir alguns alumnes.

Les exigències de la lectura per aquest mètode són, segons l'autor, més difícils de complir que pels ordinaris. L'experiència de la Institució potser permetria rectificar aquesta asserció, si bé les dificultats que un mestre troba solen estar en raó directa de les exigències que s'hi posen: la qual cosa val a dir que no és peculiar de l'ensenyament de la lectura. Formar bons lectors, diu, és cosa àrdua. Els assajos de lectura en silenci en aquestes escoles sembla que han donat bon fruit.

En els altres vessants no s'ha fet cap novetat; però no especifica si és perquè ho troben innecessari, per falta actual de mitjans o perquè encara no ha arribat la seua hora.

III

Quins resultats produeix aquesta manera de treballar? Bé comprenc que fins que passe una generació, diu *Mr. Search*, no ens en podrem formar un judici complet. No obstant això, les persones intel·ligents poden reconèixer un cert valor sempre i a tot arreu en les coses d'aquest gènere que veuen, i en aquest sentit cal dir que ja es noten els fruits principals següents:

1. *Millora de salut*. El treball es fa sempre en condicions normals, sense excés en hores ni la tensió nerviosa consegüent als falsos incentius. Res no s'exigeix a l'alumne quan està fatigat. El treball obligatori constitueix un estímul enèrgic i saludable tant més que alterna amb l'espontani i voluntari. Quan l'estudiant ix de vesprada de l'escola, tanca els llibres i treballs de classe i tota la seua activitat pren un altre camí. I, així, ocorre que hi ha alumnes que abans no podien treballar i que ara ho fan en un grau excel·lent; experiment que si alguna cosa demostra és que la bona manera d'estudiar no sols és compatible amb la salut, sinó un mitjà per a la salut, i que les escoles poden produir directament robustesa física, vigor i desenvolupament harmònic.

2. *Aptitud, independència, seguretat de si mateix*. Hi ha una salut intel·lectual, com també n'hi ha una de física. El valor educatiu d'un exercici consisteix en un cert grau de tensió nerviosa; però quan el poder de l'atenció passa d'aquest punt i el cervell no recobra ja ràpidament l'excitació, perdem, lluny de guanyar, si continuem l'exercici. En aquestes condicions, l'estudiant pot prolongar l'esforç, ja excessiu, fins a concloure el treball; però quin és el valor d'aquest treball i què li passa al treballador mateix?

Limitant el treball a les hores degudes, s'obtenen millors hàbits de pensament i no es dissipa l'atenció ni l'energia per a obligar-les a més temps del necessari. L'alumne sap (i practica) que una hora perduda ja no pot recuperar-se mai i es concentra tot en cada esforç. No hi ha passivitat ni aquest temps mort i buit que estimula un pensament vague i flotant. Aquesta és l'única obligació que s'imposa: perquè el sistema sencer excita a la independència i la confiança en si mateix. Ningú no és conduït per l'esforç d'altri; cada alumne és del tot l'autor de les seues obres. Mai no es dona l'espectacle d'un grup d'alumnes, camí d'escola o ja dins, al voltant d'un company brillant que els *ensenya* la lliçó, perquè és rar que hi haja diversos alumnes que treballen simultàniament en un mateix assumpte; a més, no hi ha notes, premis ni altres incentius, sinó el treball mateix; els llibres es queden a les sales de treball i, així, cap pare no té tampoc possibilitat ni motiu de resoldre a casa els problemes al seu fill. Per tot això, conclou l'autor, és difícil trobar en aquestes escoles un estudiant de qui, als dos o tres anys de treball, no es puga dir que és gairebé un alumne ideal.

3. *Es treballa més i d'una manera més conscienciosa*. S'esperava el contrari respecte a la primera qüestió, creient que tot ho compensaria el valor dels resultats: l'experiència ha excedit el que tots es prometien. Abans, la situació era la següent. El desenvolupament inevitable de l'educació moderna i els seus estudis especials havia fet que aquests augmentaren en una proporció enorme sense que el temps augmentara. Per això aquest clam continu i desesperat: on trobarem temps per a tot? Ara, la disminució del temps ha portat a l'aprofitament absolut de la resta. En els graus superiors, el progrés ha sigut molt accentuat. Per exemple: alguns alumnes d'elements de grec han arribat al capítol II de l'*Anàbasi*, a més dels estudis i exercicis necessaris per a la interpretació del text, i d'altres han acabat gairebé el llibre primer i segon: tot en quatre mesos. En llatí, han llegit, en igual temps, els uns, els dos primers llibres de Cèsar; els altres, quatre oracions de Ciceró. Tinguem en compte que només

han dedicat a això dotze hores setmanals i que, a banda, tenen els estudis clàssics, les ciències naturals, les matemàtiques, l'educació física, la música, etc. El treball, doncs, no sols es fa, sinó que es fa perfectament. Tinguem aquest exemple present quan sentim el clam que entre nosaltres sol alçar-se cada vegada que s'inclou un nou estudi en el pla d'algun dels nostres graus d'ensenyament. L'exemple de *Mr. Search* és, així mateix, anàleg al resultat que han obtingut en la indústria els patrons que lliurement han reduït les hores de faena dels seus obrers: malgrat allò que una observació vulgar podia pensar, la producció no sols ha millorat en qualitat, sinó alhora en quantitat.

4. *Més entusiasme pel treball.* Molt sovint s'ha dit que la classe tradicional és necessària per a mantenir l'interès. L'experiència de *Mr. Search* és distinta: precisament una característica d'aquestes escoles és un esperit entusiasta. Quin desànim, diu, no ha d'apoderar-se d'un estudiant més avançat a qui s'obliga a seguir el mateix pas dels altres? I en sentit oposat, no és més petit el desànim de l'últim alumne del grup, a qui s'empeny amb igual violència a estudiar sobre coses que no entén. Però gràcies al sistema d'aquestes escoles, res no pertorba el progrés natural i adequat de cada individu, el qual, així, té fàcil consciència del que avança.

5. *Menys desànim.* Tot estudiant té un lloc a l'escola, i aquest lloc és el que li correspon. Pel sistema ordinari, l'alumne que entra a classe dos o tres mesos, per exemple, després dels altres es troba completament pertorbat enmig del quefer dels companys i obligat, triant entre dos mals, a descendir a una classe inferior. Al final del curs, una ratlla completament arbitrària es traça entre els qui poden ser promoguts a una altra secció superior (com si diguérem, guanyar curs) i els qui no poden fer-ho. Els qui a penes es troben immediatament per damunt d'aquesta ratlla entren en desesperació i lluiten amb dificultats superiors als seus mitjans; i qui gairebé tocava el límit (per la gradació insensible i contínua, que és la veritable) es veu obligat a repetir el treball de l'any passat. La classe tradicional treballa, ja per a una mitjana, ja només per als *excel·lents*; i el rígid mecanisme en els dos casos impedeix aprofitar convenientment les forces de tots. Si un alumne per alguna causa falta a escola durant un cert temps, no experimenta més que una pèrdua relativa, perquè el seu treball no té a veure amb el dels altres i, en reprendre'l, igual que en començar un curs nou, el pren, com cadascun d'ells, en el punt mateix on el va deixar. No hi ha res, doncs, que s'assemble a la negativa de promoció, que correspon al que nosaltres denominem pèrdua de curs. Es dirà: i els alumnes indolents i desaplicats? Aquests alumnes són, principalment, producte de l'escola ordinària. En la immensa majoria dels casos, estudiar i educar-se són dues coses atractives per si mateixes que només deixen de ser-ho per les dificultats de l'organització i els mètodes emprats. A més, pot afegir-se que, en els casos excepcionals, és fàcil entendre que la direcció individual de l'estudiant per a buscar-li un quefer proporcionat a les seues forces, ajudar-lo en la tasca i anar-la augmentant gradualment a mesura que aquestes van creixent és un tractament molt més fructuós que el de l'emulació, els premis i els càstigs, tot això igualment malsà.

6. *Més facilitat per al treball lliure o supletori.* S'estimula els alumnes perquè llegisquen bons llibres, cosa per a la qual ara ja tenen temps. Res de més fecund que la recerca personal i fins i tot experimental (amb mitjans senzills), la construcció i composició, el desenvolupament de la inventiva creadora: tot això pot fer-se a casa. Es promou, especialment, la música i els diversos entreteniments; les exigències de l'escola no els anul·len, ni tampoc els limiten greument segons és habitual, com tampoc limiten els deures domèstics, socials, religiosos, etc.

És evident que aquest mètode demana mestres d'energia per al treball; però amb això no sembla que l'escola haja de perdre. Ja no és possible ensenyar portant una preparació rígida de la qual no es pot eixir, sinó que cal anar a classe en disposició d'acudir a cent coses diverses. Es concep que això només pot assolir-se amb una extensa cultura general i un bon aprenentatge previ. Malgrat les condicions en què han treballat les escoles aquests últims temps, enmig d'una depressió econòmica de tot aquell Estat que s'ha traduït en dificultats per a proposar unes certes reformes, per a augmentar el personal i en una disminució de les ajudes, els resultats que s'han descrit abans són la millor demostració del valor pràctic d'aquest sistema. L'autor no pretén que siga aquest, ni les escoles a què s'ha aplicat, el millor possible; però sí que pels seus fruits, per descomptat, i per la major facilitat amb què s'aconsegueixen, són molt millors que les altres que en la seua llarga administració ha pogut comparar. No té tampoc l'aspiració de donar una recepta cristal·litzada, un mecanisme extern amb l'aplicació del qual s'obtinguen infal·liblement aquests resultats, sinó descriure un experiment, però experiment concloent, del fet que no és exacte això que tantes vegades es repeteix, a saber: que en l'educació escolar és impossible atendre l'individu degudament.